

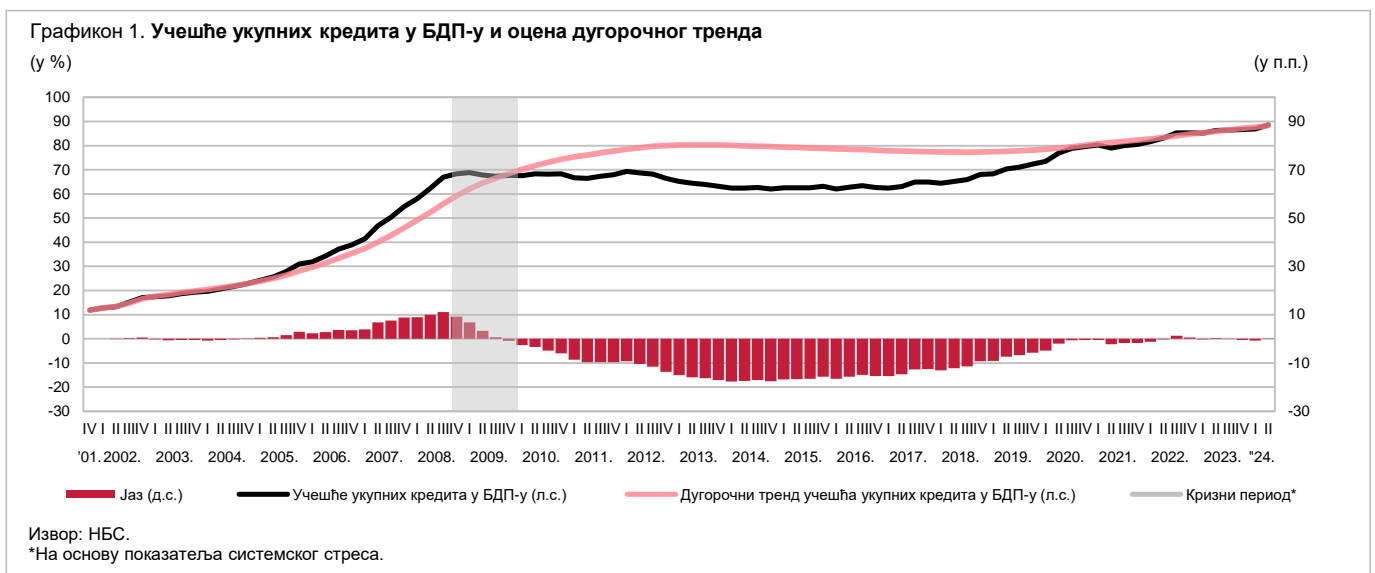
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022, 137/2022, 48/2023 и 110/2023, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 12. септембра 2024. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се оцењено одступање учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда налази испод доње границе за увођење *ССуВ*-а од 2 процентна поена. Задржавањем стопе контрацикличног заштитног слоја капитала на нивоу од 0% Народна банка Србије наставља да подржава кредитно тржиште у и даље заостреним глобалним финансијским условима.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал који су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1 приказани су учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу, дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда (јаз). Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Раст кредитне активности који је присутан од 2014. године допринео је да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу приближи свом дугорочном тренду. Након 2020. године ово учешће осцилира око свог дугорочног тренда. Према подацима за јун 2024. године, учешће укупних реалних кредита у реалном бруто домаћем производу налази се благо изнад свог дугорочног тренда, с јазом од 0,2 процентна поена. Вредност јаза је на међугодишњем нивоу смањена за 0,2 процентна поена, док је у односу на претходно тромесечје повећана за 0,9 процентних поена. Оцењена вредност јаза налази се испод границе од 2 процентна поена, која представља референтну вредност која може упутити на прекомерну кредитну активност.

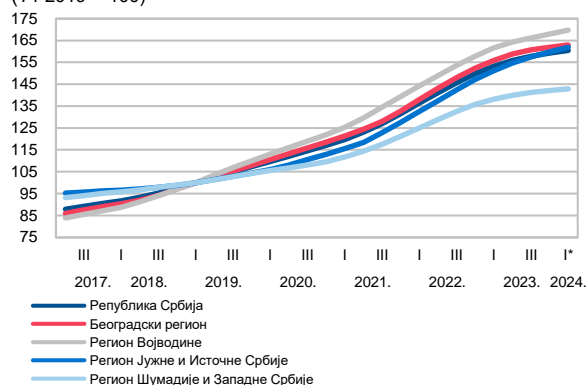

Да би се одредила стопа *ССуВ*-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи који се односе на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

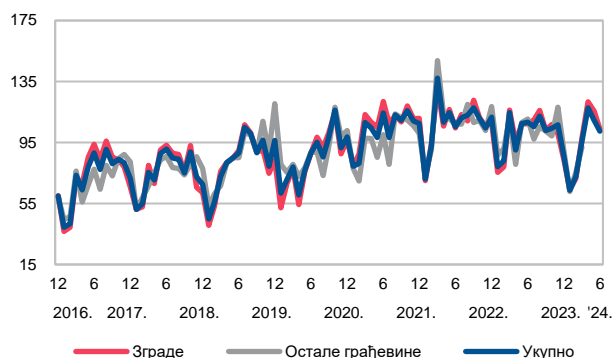
Према последњим доступним подацима Републичког геодетског завода, а на основу индекса цена станова, у првом тромесечју 2024. године цене станова су наставиле да расту, али споријим темпом него у претходном периоду. Годишња стопа раста цена станова у Републици Србији у првом тромесечју 2024. године износила је 4,7%, док су у односу на претходно тромесечје цене станова повећане за 0,8%.¹

Графикон 2. Индекс цена станова
(Т1 2019 = 100)

* Последњи доступни подаци (прелиминарни резултати).
Извор: Републички геодетски завод.

Графикон 3. Индекси броја издатих дозвола новоградње
(индекс, 2023 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

У другом тромесечју 2024. године забележен је раст укупног броја издатих дозвола новоградње од 7,8% у односу на исто тромесечје прошле године.

LTV рацио мерен односом вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова у другом тромесечју 2024. године забележио је раст у односу на претходно тромесечје и износио је 60,9% (59,7% у првом тромесечју 2024).²

Резултати јулске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у другом тромесечју 2024. године наставиле да ублажавају кредитне стандарде за динарске кредите привреди и становништву, док су кредитни стандарди за девизно индексирани кредите привреди благо пооштрени, а за становништво нису мењани. Ублажавање стандарда за кредите становништву било је опредељено нижим трошковима извора финансирања, као и деловањем конкуренције између банака. Истовремено, тражња оба сектора за кредитима је повећана, а банке очекују њен даљи раст и у трећем тромесечју 2024.

¹ Републички геодетски завод – Извештај о индексу цена станова за прво тромесечје 2024.

² Извор: База непокретности НБС.

године. Раст тражње код привреде забележен је након три тромесечја смањења тражње и претежно се односио на мала и средња предузећа. Становништво је повећало тражњу за динарским готовинским кредитима и кредитима за рефинансирање, као и за девизно индексираним стамбеним и потрошачким кредитима. Према оцени банака, раст тражње био је опредељен потребама за рефинансирањем постојећих кредита и набавком трајних потрошних добара, уз позитиван утицај виших зарада.³

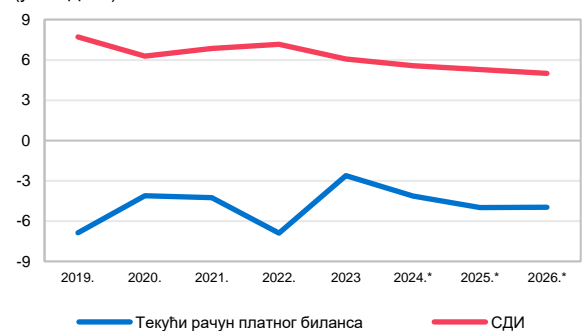
Показатељи спољне неравнотеже

У првој половини 2024. године забележен је дефицит текућег рачуна од 1,2 милијарде евра (3,4% бруто домаћег производа), који је био више него у потпуности покривен приливима по основу страних директних инвестиција. Услед очекиваног убрзања инвестиционог циклуса, што ће се одразити и на већи увоз опреме и репроматеријала, очекује се да ће учешће дефицита текућег рачуна у бруто домаћем производу у 2024. години износити око 4%, а у наредним годинама око 5%.⁴

Прилив страних директних инвестиција у Србију у првој половини 2024. године износио је 2,3 милијарде евра (2,0 милијарди нето), што је за 6,7% више него у истом периоду претходне године. Највећи део прилива био је у облику власничког капитала и реинвестиране добити, што потврђује опредељење страних инвеститора да наставе са улагањем у Србију.

У наредном периоду очекује се нето прилив страних директних инвестиција од око 5–6% бруто домаћег производа, као и задржавање њихове високе географске и пројектне распрострањености, при чему се очекује да ће и даље највећи део прилива бити усмерен у извозно оријентисане секторе.⁵

Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса и стране директне инвестиције (у % БДП-а)

* Процена НБС, август 2024.
Извор: НБС.

³ Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака за друго тромесечје 2024.

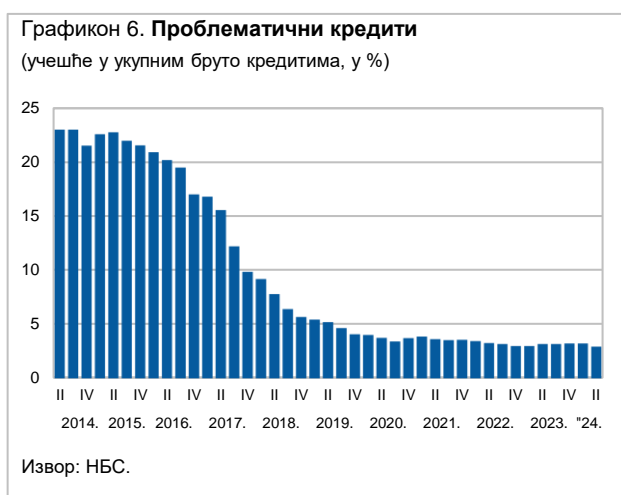
⁴ Извештај о инфлацији, август 2024.

⁵ Извештај о инфлацији, август 2024.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је добро капитализован и високо ликвидан. На крају другог тромесечја 2024. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора износио је 21,8%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁶

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају другог тромесечја 2024. године забележио је вредност од 0,83. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

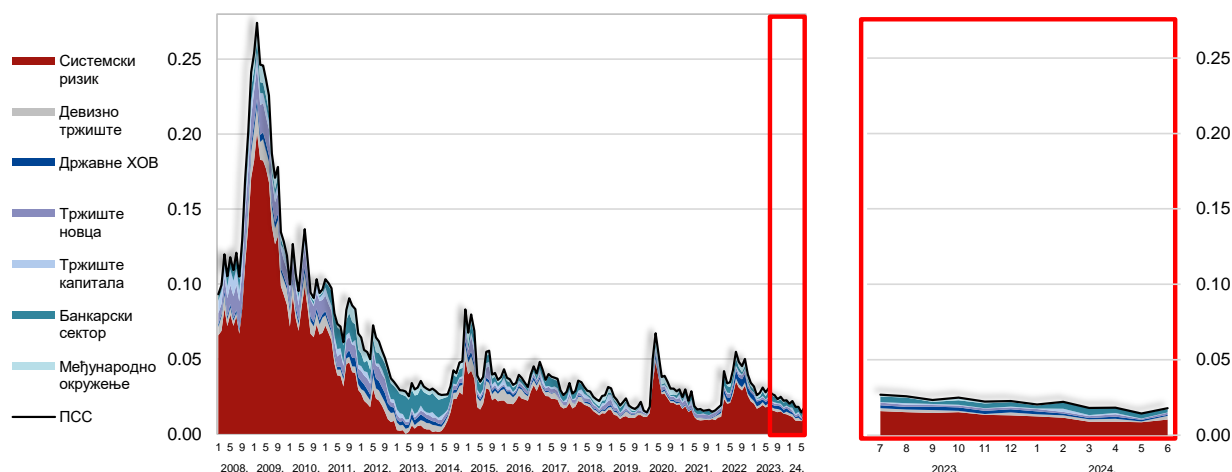
Захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита од 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије у претходном периоду, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора знатно је смањено и налази се на рекордно ниском нивоу упркос вишедимензионалној кризи с којом се суочавамо у протекле четири године. Учешће проблематичних кредита износило је 2,9% на крају другог тромесечја 2024. године, што је за 0,3 процентна поена ниже него у првом тромесечју. Према последњим подацима из јула 2024. године, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима додатно је снижено, на ниво од 2,8%, што је нови рекордно низак ниво овог учешћа и указује на то да заоштравање финансијских услова у претходном периоду није имало негативне последице на квалитет aktive банака.

⁶ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала банке износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%). Такође, банка је дужна да, поред испуњења ових услова, у сваком тренутку одржава капитал и на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању, тј. најмање у висини потребној за одржавање увећаних показатеља адекватности капитала ако јој је Народна банка Србије, у складу с тачком 5. ове одлуке, одредила показатеље адекватности капитала више од прописаних.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Графико 7. Кретање показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика показатељу системског стреса

Извор: НБС.

У току другог тромесечја 2024. године показатељ системског стреса забележио је готово непромењену вредност у односу на претходно тромесечје. Његова вредност у протеклом периоду је у највећој мери била условљена кретањима у банкарском сектору које су обележила увећања депозитне базе и раст кредитне активности као и на девизном тржишту.

У условима успореног глобалног привредног раста, изражених геополитичких тензија, повишене инфлације и заоштрених глобалних финансијских услова, Народна банка Србије је деловала проактивно и благовремено доносила одлуке с циљем очувања и јачања постигнуте стабилности финансијског система. Побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду, као и континуирано унапређење регулаторног оквира за банке, утицали су на то да банкарски сектор Републике Србије остане стабилан, добро капитализован и високо ликвидан. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова солвентности за март 2024. године такође потврђују стабилност банкарског система.

Позитивна макроекономска кретања и повољну перспективу за наредни период потврдиле су све три најважније светске рејтинг агенције, које су у протеклом периоду побољшале изгледе за повећање кредитног рејтинга Србије. Агенција за оцену кредитног рејтинга *Standard & Poor's* потврдила је почетком априла 2024. године кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање на нивоу од *BB+*, уз промену изгледа са стабилних на позитивне, што указује на то да би ова агенција могла Србији доделити рејтинг инвестиционог ранга у наредном периоду. Оваква одлука је донета у условима остварених снажних макроекономских показатеља Србије, отпорности коју је наша економија показала у претходним годинама и на бази унапређења фискалних перформанси и екстерне позиције. Почетком августа 2024. године и рејтинг агенција *Fitch Ratings* повећала је изгледе за добијање рејтинга инвестиционог ранга са стабилних на позитивне, уз задржавање рејтинга на нивоу *BB+*, док је рејтинг агенција *Moody's* крајем августа 2024. године побољшала изгледе за повећање кредитног рејтинга са стабилних на позитивне, а кредитни рејтинг Србије задржала на нивоу *Ba2*. У својим саопштењима агенције су као кључне факторе за побољшање изгледа кредитног рејтинга истакле добре средњорочне перспективе привредног раста, додатно ојачану отпорност економије на потенцијалне нове шокове из међународног окружења, инфлацију која се вратила у границе циља и њен очекивани даљи пад, јачање јавних финансија, као и адекватно капитализован и ликвидан банкарски сектор и очувану финансијску стабилност.